Додаток 1 до наказу від 15.04.2026 № 48

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА СИСТЕМ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інституту інформаційних технологій та систем НАН України

_____ Олександр ВОЛКОВ

«15» квітня 2026 р.

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

ІНСТИТУТУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА СИСТЕМ НАН УКРАЇНИ

Київ 2026

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Обговорено та ухвалено Вченою радою Інституту інформаційних технологій та систем НАН України

Протокол № 4 від 15.04.2026 р.

Учений секретар Вченої ради _____ Микола КОМАР

Ухвалено Науково-методичною радою Інституту інформаційних технологій та систем НАН України

Протокол № 3 від 02.04.2026

Голова Науково-методичної ради _____ Людмила КОЗАК

Ухвалено Радою молодих вчених Інституту інформаційних технологій та систем НАН України

Протокол № 04/1 від 06.04.2026 р.

Голова Ради молодих вчених _____ Сергій БОНДАР

Введено в дію наказом директора Інституту інформаційних технологій та систем НАН України № 48 від 15.04.2026 р.

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Кодекс академічної доброчесності (далі - Кодекс) Інституту інформаційних технологій та систем НАН України (далі - Інститут) встановлює загальні моральні принципи та правила етичної поведінки осіб, які працюють і навчаються в Інституті, та регулює застосування та дотримання правил наукової етики у науковій та освітній діяльності.

1.2. Кодекс ґрунтується на нормах Конституції України, Законів України «Про запобігання корупції», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», «Про вищу освіту», «Етичного кодексу ученого України», Статуту Інституту, Закон України «Про академічну доброчесність» (№ 4742-IX 18.12.2025 р. з введення в дію через шість місяців з дня його опублікування) та інших нормативно-правових актів.

ІІ НОРМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ЕТИЧНІ ПРАВИЛА

2.1 Академічна доброчесність (Academic Integrity) - сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності (Закон України № 4742-IX від 18.12.2025).

2.2. Базовими цінностями академічної доброчесності є:

– чесність суб'єктів академічної діяльності перед собою та іншими особами;

–довіра до результатів академічної діяльності інших осіб, зокрема до того, що ці результати здобуті чесно та з дотриманням відповідних правил і стандартів;

–повага до честі і гідності своєї та інших членів академічної спільноти, цінування різноманіття думок, повага до прав інтелектуальної власності інших осіб;

–справедливість у ставленні суб'єктів академічної діяльності один до одного, зокрема створення справедливих політик закладів освіти, наукових установ, послідовне та неупереджене реагування на порушення академічної доброчесності, доброчесне оцінювання результатів академічної діяльності;

–відповідальність суб'єктів академічної діяльності перед собою, один перед одним і перед суспільством за результати своєї академічної діяльності;

– стійкість у доброчесному провадженні своєї академічної діяльності незалежно від зовнішніх і внутрішніх спонукань до порушення академічної доброчесності та від наявності чи відсутності зовнішнього контролю;

– рішучість у формуванні та утвердженні культури академічної доброчесності, сміливість у захисті академічної доброчесності в академічній діяльності.

2.3. Основними принципами академічної доброчесності є:

– пріоритетність забезпечення дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти шляхом застосування відповідних методів навчання, виховання, стимулювання і заохочення;

– відкритість інформації про правила академічної доброчесності, види порушень академічної доброчесності та відповідальність за них;

–нетерпимість (нульова толерантність) до будь-яких проявів порушення академічної доброчесності;

–повага до результатів академічної діяльності (авторства) іншої людини та непорушність прав інтелектуальної власності;

–уникнення конфлікту інтересів.

2.4. Академічний плагіат - це оприлюднення (частково або повністю) наукового (творчого) результату, отриманого іншою особою (іншими особами), як результату власної академічної діяльності та/або відтворення в академічному творі чи навчальній роботі (частково або повністю) раніше оприлюдненого (опублікованого) твору (навчальної роботи) іншого автора (інших авторів) без посилання на відповідне джерело інформації та/або його (її) автора (авторів) (за наявності інформації про автора/авторів), та/або оприлюднення в академічному творі (навчальній роботі) перекладу іншомовного твору (його частини) без зазначення автора (авторів) перекладеного твору.

2.5. Самоплагіат - це оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів без зазначення інформації про джерело попереднього оприлюднення.

Не вважається самоплагіатом оприлюднення в дисертації на здобуття наукового ступеня раніше опублікованих власних наукових результатів без зазначення інформації про джерело попереднього оприлюднення.

Розділ ІІІ. ОСНОВНІ ПРАВИЛА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

3.1. Всі співробітники та здобувачі ступенів вищої освіти в Інституті мають:

– дотримуватися вимог Конституції та законів України, Етичного кодексу ученого України, Статуту Інституту та цього Кодексу;

- дотримуватися відповідального, етичного та прозорого використання ШІ для інтеграції інноваційних рішень в усі сфери діяльності Інституту відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту в Інституті: у наукові, науково-технічні, освітні та адміністративні процеси, що дає змогу розширити можливості учасників цих процесів для виконання визначених завдань та досягнення поставленої мети

– відповідально ставитися до своїх обов’язків, вчасно й сумлінно виконувати свої наукові/освітньо-наукові завдання;

– дотримуватися моральних норм, високих духовних цінностей та правил етичної поведінки;

– поважати права і свободи людини, честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, соціальне становище, расову приналежність, релігійні та політичні переконання;

– не чинити дискримінації за будь-якими ознаками;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, а саме суперечності між особистими інтересами та службовими або навчальними обов'язками, яка може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень;

– відповідально ставитися до довкілля;

– нести відповідальність за дотримання засад академічної доброчесності, моральних правил та етичних норм в науковій та науково-освітній діяльності.

3.2. У науковій діяльності співробітники Інституту повинні:

– дотримуватися найвищих професійних стандартів проведення наукових досліджень;

–забезпечувати прозорість наукового дослідження (з урахуванням визначених законодавством обмежень) шляхом надання (зазначення, повідомлення тощо) достовірної (правдивої) інформації про первинні дані дослідження, використані/застосовані методи, методики, матеріали, обладнання тощо, порядок проведення і результати власних досліджень, джерела використаної інформації, власну дослідницьку діяльність;

– нести моральну відповідальність за наслідки своєї діяльності, які можуть викликати небезпеку для окремої людини, суспільства, економіки або шкоди для природи, протидіяти отриманню результатів, що суперечать принципам гуманізму;

- розвивати в інститутській спільноті повне розуміння необхідності контролю використання ШІ з боку людини та культуру відповідальності, яка ґрунтується на чіткому усвідомлення кожного користувача, що фінальна відповідальність за точність, достовірність та висновки лежить на людині, а не на технології ШІ;

- забезпечувати верифікованість і відтворюваність результатів шляхом вдумливого аналізу інформації, одержаної за допомогою ШІ;

- чітко розмежувати допоміжне використання ШІ, узгоджене з основними принципами щодо цього використання згідно з Політикою використання технологій ШІ в Інституті, від плагіату та академічного шахрайства;

- визначити та слідувати прозорим правилам декларування використання ШІ для забезпечення чесності та цінності оригінальної інтелектуальної праці;

– сприяти поширенню наукових знань, протидіяти поширенню псевдонаукових теорій, хибних концепцій та уявлень;

– надавати вірогідну інформацію про результати власних наукових досліджень, формулювати або формувати висновки і рекомендації за результатами досліджень на основі належних доказів і фактів;

– забезпечувати принципову чесність і прозорість на всіх стадіях наукового дослідження, вважати неприпустимим та викривати факти академічної недоброчесності;

– визнавати і неухильно дотримуватись міжнародних та національних правових норм щодо авторських прав, обов’язково посилатись на джерела

інформації в разі використання ідей, тверджень, відомостей інших дослідників;

– визнавати творчий внесок кожного з авторів дослідження, яке проводилося колективно, не включати до списку авторів осіб, які не брали безпосередньої участі в отриманні наукових результатів.

– чітко виокремлювати і розмежовувати результати власної наукової діяльності та результати наукової діяльності інших осіб;

– виступати експертом тільки у сфері своєї компетенції відповідно до своїх знань і досвіду;

– дотримуватися принципу конфіденційності у проведенні експертного розгляду наукових результатів;

– зберігати незалежність і не піддаватися тиску під час підготовки та виголошення висновків експертного розгляду.

3.3 У педагогічній діяльності співробітники Інституту повинні:

– ставитися з повагою до здобувачів освіти та інших учасників освітнього процесу;

ґрунтувати власну діяльність на надійних і достовірних даних, що базуються на результатах досліджень та відображають сучасний стан знань з відповідних питань;

- формувати у здобувачів вміння осмисленого та відповідального використання ШІ, який є інструмент для поглибленого аналізу, моделювання досліджуваних процесів та розвитку навичок використання комп'ютерних компетентностей для повнішої відповідності вимогам сучасного ринком праці;

–перевіряти надійність і достовірність інформації, що надається здобувачам освіти та іншим учасникам освітнього процесу;

–чітко окреслювати очікувані результати навчання, встановлювати зрозумілі вимоги до виконання навчальних завдань та мати прозору систему оцінювання результатів навчання здобувачів освіти, яка базується на чітких оприлюднених критеріях;

–доброчесно оцінювати академічні твори та навчальні роботи здобувачів освіти, переконуватися у відсутності ознак порушення академічної доброчесності;

–власним прикладом сприяти формуванню у здобувачів освіти академічної доброчесності;

–стимулювати та заохочувати здобувачів освіти до дотримання академічної доброчесності;

– вчасно, неупереджено, невибірково реагувати на будь-які прояви порушення академічної доброчесності, припиняти такі порушення, застосовувати до здобувачів освіти заходи реагування на порушення академічної доброчесності у випадках і порядку, визначених цим Законом, спеціальними законами та/або внутрішніми актами.

3.4. Здобувачі вищої освіти мають:

– самостійно, сумлінно та вчасно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання;

– активно займатися самостійною роботою, опрацьовувати нову літературу;

– надавати достовірну інформацію про результати власної науково-навчальної роботи, використані методи досліджень і джерела інформації, особливо про результати, одержані за допомогою ШІ;

– використовувати тільки дозволені дозволене використання ШІ (як допоміжного інструменту)

– формувати відповідальне використання ШІ для покращення та оптимізації процесу навчання відповідно до Політики використання технологій ШІ в Інституті.

3.5. Академічна доброчесність під час організації і проведення конкурсів

3.5.1. Організатор конкурсу зобов'язаний:

чітко визначати категорії осіб/суб'єктів, які можуть брати участь у конкурсі;

створити рівні умови для всіх учасників конкурсу на всіх етапах його проведення;

визначити, заздалегідь оприлюднити чіткі і зрозумілі правила проведення конкурсу та забезпечити їх безумовне дотримання.

3.5.2. У правилах проведення конкурсу визначаються вимоги щодо дотримання академічної доброчесності учасниками конкурсу, членами журі та конкурсної комісії, іншими особами, залученими до проведення конкурсу, здійснення експертизи чи оцінювання, заходи реагування на порушення академічної доброчесності.

3.5.3. Якщо за умовами конкурсу передбачено виконання завдань, тоді учасник конкурсу повинен виконувати всі конкурсні завдання самостійно, демонструвати результати виключно власної діяльності, крім випадків, якщо виконання конкурсного завдання передбачає участь декількох осіб або якщо внутрішнім актом дозволено одержання допомоги для виконання конкурсного завдання.

3.6. Забезпечення академічної доброчесності під час присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань.

3.6.1. Кожний академічний твір, на підставі чи з урахуванням якого здійснюється присудження наукового ступеня, ступеня вищої освіти, має бути перевірений на предмет наявності ознак порушення академічної доброчесності. Для цього застосовуються комп'ютерні антиплагіатні системи

Встановлення факту порушення академічної доброчесності в академічному творі, зазначеному в абзаці першому цієї частини, є підставою для відмови у присудженні відповідного наукового (освітньо-творчого) ступеня, ступеня вищої освіти.

Рішення про відмову у присудженні освітньої кваліфікації ухвалює екзаменаційна комісія закладу освіти, наукової установи, а про відмову у присудженні наукового (освітньо-творчого) ступеня - спеціалізована вчена рада (разова спеціалізована вчена рада), спеціалізована рада з присудження ступеня доктора мистецтва.

3.7. **Неприпустимим є:**

– навмисне чи усвідомлене оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору (тексту або ідей) під іменем особи, яка не є автором цього твору, без належного оформлення посилань (плагіат);

– здійснення або заохочення до дій, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і недостойних методів отримати певну перевагу, вплинути на зміну отриманої академічної оцінки тощо;

– використання службових або родинних зв'язків для отримання нечесної переваги в науково-навчальній діяльності.

Розділ IV. АКАДЕМІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

4.1. Академічна відповідальність є заходом забезпечення академічної доброчесності, що полягає у застосуванні до особи, яка вчинила порушення академічної доброчесності, санкцій, визначених законами у сфері освіти і науки.

4.2. Особа притягається до академічної відповідальності виключно у разі встановлення факту вчинення нею порушення академічної доброчесності.

Встановлення факту вчинення особою порушення академічної доброчесності та притягнення такої особи до академічної відповідальності здійснюються відповідно до процедур, визначених Законом України про академічну доброчесність та внутрішніми нормативними документами Інституту.

4.3. Санкції за порушення академічної доброчесності застосовують до педагогічного, науково-педагогічного, наукового працівника, вченого відповідно до ступеня порушення.

4.3.1. Заходи у межах притягнення до академічної відповідальності:

- виключення зі складу Вченої ради, інших колегіальних органів керування Інституту з позбавленням права бути членом відповідного органу на строк від одного до трьох років;
- позбавлення права участі в атестації здобувачів ступеня вищої освіти, наукового ступеня на строк від одного до трьох років;
- позбавлення права брати участь у конкурсах щодо отримання грантів, участі у програмах академічної мобільності на строк від одного до трьох років;
- позбавлення права бути науковим керівником, науковим консультантом здобувачів вищої освіти (здобувачів ступеня доктора наук) на строк від одного до трьох років;
- позбавлення права бути керівником та/або відповідальним виконавцем наукових досліджень та/або наукових проєктів на строк від одного до трьох років;
- заборона претендувати на присвоєння вченого звання на строк від одного до трьох років;
- виключення зі складу редакційної колегії наукового видання, заснованого Інститутом, з позбавленням права бути членом редакційної колегії (редакційних колегій) на строк від одного до трьох років;
- відрахування здобувача наукового ступеня доктора наук;

- позбавлення наукового ступеня, вченого звання;

- позбавлення нагород, відзнак, почесних звань, присуджених (присвоєних) Інститутом;

4.3.2. Заходи у межах притягнення до дисциплінарної відповідальності:

- догана;

- звільнення з Інституту.

4.4. Санкції за порушення академічної доброчесності, що застосовуються до здобувачів освіти, відповідно до ступеня порушення.

4.4.1. Виховні заходи реагування:

- роз'яснювальна робота про необхідність дотримання академічної доброчесності та можливе притягнення до академічної відповідальності;

- усне чи письмове попередження про необхідність дотримання академічної доброчесності та можливе притягнення до академічної відповідальності;

- повторне виконання завдання.

4.4.2. Заходи в межах притягнення до академічної відповідальності:

- повторне проходження (виконання) відповідного освітнього компонента освітньо-наукової програми;

- повторне проходження оцінювання (включаючи підсумкове оцінювання або атестацію);

- позбавлення права брати участь у конкурсах щодо отримання стипендій, грантів, участі у програмах академічної мобільності на строк від одного до трьох років;

- позбавлення академічної стипендії на строк до одного навчального року;

- відрахування з числа осіб, які здобувають вищу освіту на третьому освітньо-науковому рівні за державним замовленням.

4.5. У разі встановлення факту академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації у кваліфікаційній роботі, на підставі якої особі присуджено ступінь вищої освіти, така особа позбавляється відповідного ступеня вищої освіти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4.6. Санкції за порушення академічної доброчесності, що застосовуються до вступників, учасників конкурсів.

- припинення участі у конкурсі;

- скасування рішення про результати конкурсу (в частині, що стосується особи, яка вчинила порушення академічної доброчесності).

4.7. Особа, яка бере участь у проведенні вступного випробування, конкурсу, зокрема є членом Приймальної комісії, та вчинила порушення академічної доброчесності, виводиться зі складу цієї комісії та відсторонюється від участі у проведенні вступного випробування, конкурсу.

4.8. Відчуження авторства

4.8.1. Відчуження авторства - це передача автором (авторами) створеного ним (ними) академічного твору (його частини) іншій особі та подальше оприлюднення такого академічного твору (його частини) із зазначенням як автора особи, яка не є його (її) автором.

Авторство вважається відчуженим з моменту оприлюднення академічного твору (його частини) під іменем особи, яка не є його (її) автором.

4.8.2. У разі встановлення факту відчуження авторства, вчиненого науковим працівником закладу освіти, наукової установи, така особа звільняється із закладу освіти, наукової установи відповідно до пункту 7 частини першої статті 41 Кодексу законів про працю України.

4.9. У разі встановлення факту наявності академічного плагіату в оприлюдненому академічному творі такий академічний твір підлягає відкликанню відповідно до Закону України «Про академічну доброчесність».

Санкції за вчинення академічного плагіату визначаються Законом України «Про академічну доброчесність».

4.10. Особа притягається до академічної відповідальності за самоплагіат, якщо його вчинено з метою досягнення кількісних показників, необхідних для проходження атестації, підтвердження (присвоєння, присудження) кваліфікації, присудження наукового ступеня, присвоєння вченого звання, призначення на посаду, звітування про результати наукової (освітньої) діяльності, а також у разі наведення у звітах про виконання освітніх, наукових, науково-технічних (інноваційних) проєктів результатів, що були опубліковані раніше, як таких, що отримані за виконання відповідних проєктів, під час проведення конкурсів у сфері освіти і науки.

4.11. Фабрикація та фальсифікація.

Фабрикація - це вигадування суб’єктом академічної діяльності даних чи фактів про результати власної академічної діяльності.

Фальсифікація - це свідома зміна чи модифікація наявних даних, що призводить до створення завідомо неправдивої інформації щодо результатів академічної діяльності.

За вчинення фабрикації чи фальсифікація до наукового працівника можуть бути застосовані санкції у вигляді звільнення із закладу освіти, наукової установи відповідно до пункту 7 частини першої статті 41 Кодексу законів про працю України або догани, або інші санкції, визначені нормативними документами Інституту.

За вчинення фальсифікації до здобувача наукового ступеня, здобувача вищої освіти можуть бути застосовані санкції у вигляді відрахування з Інституту або інші санкції, визначені нормативними документами Інституту.

4.12. Недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом.

Недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом, - це оприлюднення текстів, зображень, моделей, даних, інших результатів, згенерованих штучним інтелектом, як результатів власної академічної діяльності, якщо цей факт не зазначено в академічному творі чи супровідних матеріалах до нього.

За недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом, до особи застосовуються санкції, визначені у Політиці

використання технологій штучного інтелекту в Інституті, якщо інше не встановлено Законом України «Про академічну доброчесність».

4.13. У разі недоброчесного оцінювання, несамостійного виконання завдання, недозволеної допомоги, академічного саботажу тощо застосовують санкції, визначені у Статтях 30-34 Закону України «Про академічну доброчесність».

4.14. Основні процедури реагування на порушення академічної доброчесності відповідають вимогам Розділу V Закону України «Про академічну доброчесність», нормативно-правовим актам Кабінету Міністрів України (після прийняття впродовж шести місяців з дня набрання чинності цим Законом) та Положенню про Комісію з питань етики та академічної доброчесності в Інституті.

ІІІ. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Кодекс ухвалюється Науково-методичною радою, Радою молодих вчених, Вченою радою Інституту, затверджується директором та вводиться в дію наказом директора Інституту. Зміни та доповнення до Кодексу вносяться за поданням Вченої ради, Науково-методичної ради та Ради молодих вчених Інституту.